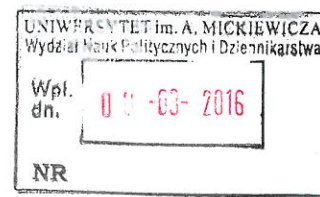

dr hab. prof. UPH Włodzimierz Fehler
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny
w Siedlcach
Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa
Zakład Teorii Bezpieczeństwa

Siedlce, 7.03.2016 r.

Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz monografii „Miejsce Polski w polityce zagranicznej Ukrainy” doktora Kazimierza Borkowskiego w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

I. Podstawowe dane biograficzne Habilitanta

Doktor Kazimierz Borkowski jest absolwentem Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego na którym w 1988r. ukończył studia magisterskie z politologii a w 1990 r. podyplomowe studia z zakresu wiedzy o społeczeństwie. W 2001r. na tym samym wydziale uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na podstawie rozprawy doktorskiej zatytułowanej „Społeczeństwo Tomaszowa Mazowieckiego w latach 1918-1939”. Dwa lata po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant rozpoczął pracę na stanowisku adiunkta w Akademii Świętokrzyskiej Filia w Piotrkowie Trybunalskim (od 2011 r. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim) na Wydziale Filologiczno-Historycznym w Instytucie Stosunków Międzynarodowych. Stanowisko to zajmował także w czasie sporządzania recenzji. Powyższy syntetyczny obraz drogi rozwoju naukowego Habilitanta prowadzi do wniosku, że jest on osobą dobrze przygotowaną do realizacji i podejmowania zadań naukowo-badawczych oraz dydaktycznych i organizacyjnych.

II. Ocena osiągnięć naukowo-badawczych

a) monografia „Miejsce Polski w polityce zagranicznej Ukrainy”

Przedłożona do oceny jako główne osiągnięcie naukowe Habilitanta książka jest efektem wieloletnich i konsekwentnie (jak wynika z przedstawionej dokumentacji i naukowego

życiorysu Habilitanta) prowadzonych badań, opartych na dobrym warsztacie naukowym oraz obszernej krytycznej kwerendzie materiałów źródłowych nie tylko w języku polskim ale także w językach ukraińskim i rosyjskim. W przedmiotowej monografii Habilitant podjął próbę ukazania niezwykle złożonego, a zarazem bardzo aktualnego tematu relacji polsko-ukraińskich nakreślonego z perspektywy „oznaczenia roli Polski w systemie polityki zagranicznej Ukrainy”. Wychodząc ze słusznego, odpowiadającego prawdziwemu stanowi rzeczy założenia, iż państwo polskie zajmuje istotne miejsce w polityce zagranicznej Ukrainy dr K. Borkowski zaznaczył, iż Polskę i Ukrainę łączą zarówno więzy historyczne, jak i współcześnie ukształtowane elementy współpracy na różnych polach. Ponadto dostrzegł, że Polska prezentuje stabilne, długofalowe stanowisko, w ramach którego stara się popierać proeuropejskie i proatlantyckie aspiracje Ukrainy. W powyżej ukazanym kontekście hipotezę mówiącą o tym iż „pozycja Polski w UE i NATO stwarza dogodne warunki do pośredniczenia w projekcie przyjęcia Ukrainy do tych organizacji, a konieczność współpracy NATO z Ukrainą jest jednym z istotnych warunków eliminowania potencjalnych zagrożeń oraz budowania pokoju i stabilności w przestrzeni euroatlantyckiej” należy uznać za poprawnie sformułowaną. Należy stwierdzić także iż analizy zawarte w monografii stanowią ważny przyczynek do eksplanacji mechanizmów polityki realizowanej w czworokącie Ukraina-Polska-UE-NATO. Mogą być one zatem przydatne do lepszego zrozumienia wyzwań i zagrożeń wiążących się z przyszłością Ukrainy nie tylko przez teoretyków ale i praktyków zawiadujących sprawami polityki zagranicznej.

Struktura będącej przedmiotem oceny pracy składa się z: wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz aneksu zawierającego wykaz umów i deklaracji polsko-ukraińskich z lat 1990-2012. Na wstępie należy zaznaczyć, iż autor nie ujął obszaru badawczego w konkretne ramy chronologiczne w tytule monografii. Przedział czasowy którego dotyczy prowadzona analiza wskazał dopiero w treści wstępu (s.22.) oraz w autoreferacie (s.5-6.) gdzie zaznaczył iż obejmuje on okres lat 1990-2012. Takie ujęcie czasowe można w świetle zawartości tekstu książki uznać za uzasadnione i prawidłowe ale fakt pominięcia tego aspektu w tytule ocenić należy negatywnie. Na krytykę zasługuje także brak podziału poszczególnych rozdziałów na podrozdziały (z wyjątkiem rozdziału pierwszego). Wprawdzie zróżnicowanie zawartych w nich treści można wyodrębnić na podstawie toku narracji prowadzonej przez autora jednak brak wspomnianego podziału nie sprzyja przejrzystości wyводу a dla słabiej obeznanych z podejmowaną problematyką odbiorców może rodzić trudności percepcyjne.

Jeżeli chodzi o konstrukcję oraz zawartość wstępu to należy uznać iż generalnie spełnia on kryteria poprawności metodologicznej i merytorycznej. W jego treści wskazano podstawowy problem badawczy ujęty w pytaniu dotyczącym określenia roli i znaczenia Polski w polityce zagranicznej Ukrainy po 1990 roku oraz problemy szczegółowe dotyczące: kształtowania się położenia geopolitycznego Polski i Ukrainy, praktycznej interpretacji strategicznego partnerstwa w relacjach międzypaństwowych, diagnozy realności akcesji Ukrainy do UE, stanowiska Polski wobec europejskich aspiracji Ukrainy oraz zasadniczych problemów w relacjach polsko-ukraińskich. W części dotyczącej metod badawczych jako dominujące wskazano podejście konstruktywistyczne umożliwiające w konsekwencji zastosowanie metody instytucjonalnej oraz behawioralnej. Należy uznać to za zabieg słuszny zważywszy na specyficzne cechy polityki zagranicznej jako konstruktu społecznego. Jako pomocniczo wykorzystaną metodę Habilitant wymienił analizę systemową, wskazał również na użyte techniki badawcze obejmujące analizę zawartości dokumentów oraz analizę literatury przedmiotu. Autor dokonał także obszernej oceny i charakterystyki bazy źródłowej obejmującej publikacje książkowe, artykuły naukowe i dokumenty. Za istotny mankament wstępu należy uznać brak sformułowania w nim hipotezy. Wprawdzie w autoreferacie (s.4.) Habilitant przedstawia hipotezę odpowiadającą zakresowi zagadnień podejmowanych w monografii jednak brak jej wyartykułowania w tekście należy uznać za istotne uchybienie.

Rozdział pierwszy poświęcony analizie wpływu położenia geopolitycznego na interesy narodowe Polski i Ukrainy Habilitant rozpoczyna od pokazania kilku dominujących stanowisk w kwestii rozumienia pojęcia Europa Środkowo-Wschodnia, nie podejmując przy tym próby sformułowania i przedstawienia własnych preferencji w tym względzie. Następnie w czytelny i dobrze udokumentowany źródłowo sposób ukazuje warunki w jakich oba państwa po 1990 r. kształtowały swoje interesy narodowe i państwowe oraz przedstawia je w kształcie jaki został im nadany w początkach drugiej dekady XXI wieku. Niestety co rodzi pewne rozczarowanie autor nie w pełni wykorzystuje zgromadzony przez siebie materiał badawczy i nie dokonuje porównań wskazujących elementy zbieżne i kolizyjne w obrębie tych interesów. Częściowo można to usprawiedliwić umieszczeniem w monografii odrębnego rozdziału poświęconego problemom w stosunkach wzajemnych niemniej jednak brak wspomnianej diagnozy na poziomie strategicznym jest widoczny. W rozdziale pierwszym należy krytycznie potraktować także fakt zamieszczenia bardzo obszernych zajmujących w kilku przypadkach ponad pół strony (a raz nawet całą stronę, s.53.) przypisów objaśniających co w pewnym zakresie zakłóca zasadniczy tok narracji oraz

nie odpowiada przyjętym w pisarstwie naukowym regułom metodologicznym. Niedosyt rodzi także brak podsumowujących wniosków odnoszących się do zaprezentowanych w tej części tekstu ustaleń. W sumie należy jednak uznać iż rozdział ten pozwala uzyskać odpowiedzi na zasadnicze pytania związane z kształtowaniem się położenia geopolitycznego Polski i Ukrainy oraz rodzajem ich interesów narodowych.

Rozdział drugi zawiera rozważania dotyczące kierunków polityki zagranicznej Ukrainy. W pierwszej bardzo wartościowej i ciekawej (nieco jednak zbyt obszernej z perspektywy analizowanego problemu) części autor skupia swą uwagę na kwestiach dotyczących historii Ukrainy. W części drugiej najpierw Habilitant charakteryzuje zasadnicze posunięcia kształtujące oblicze polityki zagranicznej Ukrainy w latach 90 XX wieku. Następnie koncentruje swoje dociekania na analizie środowiska bezpieczeństwa (jako istotnego wyznacznika kierunków polityki zagranicznej) w świetle treści zawartych w strategiach bezpieczeństwa narodowego Ukrainy z 2007 i 2012 roku. W tym fragmencie autor umiejętnie łączy podejście deskryptywne z eksplanacyjnym i prognostycznym. Za szczególnie wartościowe poznawczo należy uznać m.in. przeprowadzenie porównań zapisów wspomnianych wyżej dokumentów w wyniku których Habilitant formułuje konkluzję mówiącą, że w analizowanym okresie politycy sprawujący władzę na Ukrainie nie w pełni potrafili wyciągać właściwe wnioski z braku międzynarodowych gwarancji bezpieczeństwa dla swego państwa. W rezultacie powstał nieco zbyt syntetyczny ale czytelny, oparty o solidną analizę wydarzeń, decyzji i dokumentów obraz kierunków polityki zagranicznej Ukrainy do 2012 roku.

Rozdział trzeci poświęcony został miejscu Polski w procesie dążenia Ukrainy do członkostwa w UE. W jego obrębie na tle rozwoju integracji europejskiej ukazane zostały (zdaniem recenzenta zbyt ogólnie i fragmentarycznie) elementy polityki Polski w odniesieniu do zmiennych (co Habilitant słusznie podkreślił ale nie w pełni objął) europejskich aspiracji państwa ukraińskiego. W rezultacie przeprowadzonej w drugiej części rozdziału analizy autor sformułował prawdziwą ale powierzchownie uargumentowaną ocenę mówiącą o tym iż Polska „Jest gotowa jako kraj, który posiada już doświadczenie w tej kwestii, wspomóc rząd Ukrainy w przygotowaniach do akcesji. Czuje się także w obowiązku, jako państwo sąsiadujące i związane z Ukrainą, dbać o interesy tego kraju w UE” (s.153-154.). Trudno jednak zrozumieć dlaczego w tym rozdziale tak szczegółowo i obszernie (s.126-142.) przedstawiona została faktografia związana z powstaniem i rozwojem Unii

Europejskiej podczas, gdy kwestii zasadniczej czyli udziałowi Polski w wspieraniu prozachodnich i proeuropejskich ambicji Ukrainy poświęcono tylko 12 stron. Generalnie (między innymi na skutek takiego zaburzenia proporcji treści) jest to jeden ze słabszych elementów monografii, aczkolwiek należy uznać iż podstawowy cel ocenianego rozdziału czyli ukazanie stopnia skomplikowania oraz zmienności relacji Ukrainy z UE i jej państwami członkowskimi został w dużej mierze osiągnięty.

W czwartym rozdziale Habilitant zajął się problematyką miejsca Polski i Ukrainy w relacjach transatlantycznych. W tej części monografii po ukazaniu genezy i celów funkcjonowania NATO dr K. Borkowski obszernie przedstawił wykładnię zasad i celów polskiej polityki bezpieczeństwa zawartą w strategii bezpieczeństwa RP oraz strategii obronności z 2000 roku. Stosunkowo pobieżnie odniósł się natomiast do mieszczących się w ramach czasowych zakreślonych dla monografii dwóch strategii bezpieczeństwa narodowego RP z 2003 i 2007 roku. W drugiej części Habilitant dokonał dobrze obudowanego faktograficznie i interpretacyjnie przedstawienia obrazu meandrycznych relacji NATO-Ukraina. Wartościowym aspektem tej części pracy jest to, że Habilitant podejmuje próbę poddania ocenie poszczególnych etapów kształtowania się stosunków Ukrainy i NATO.

Ostatni piąty rozdział (jeden z ciekawszych poznawczo) poświęcony został problemom występującym w relacjach polsko-ukraińskich. Po ukazaniu uwarunkowań historycznych autor opierając się na wynikach badań socjologicznych przedstawił problematykę wzajemnych relacji w odbiorze Polaków i Ukraińców. Z powstałego w ten sposób obrazu w wielu miejscach mimo przewagi pozytywnych opinii przebijają też negatywne oceny oparte o historyczne resentymenty (m.in. w kwestii granic czy pojednania w związku z historycznymi tragicznymi wydarzeniami z okresu II wojny światowej). Niestety mimo wykorzystania rozbudowanej bazy źródłowej w tej części monografii autor formułuje dość ogólnikowe i lakoniczne wnioski końcowe co skutkuje obniżeniem wartości zawartych w niej rozważań.

W zakończeniu dokonane zostało syntetyczne zestawienie deskryptywnych, objaśniających i prognostycznych ustaleń zrealizowanych przez Habilitanta. Szczególnie interesujący oraz wartościowy element tego fragmentu monografii stanowi przedstawienie czterech możliwych scenariuszy dotyczących przyszłych losów Ukrainy oraz ocena możliwego ich wpływu na kształt relacji polsko-ukraińskich.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że oceniana monografia mimo iż posiada kilka słabszych elementów metodologicznych oraz merytorycznych stanowi oryginalne opracowanie naukowe, systematyzujące oraz w wielu aspektach poszerzające wiedzę w zakresie kształtowania się i stanu oraz perspektyw współczesnych relacji polsko-ukraińskich. Na podkreślenie zasługuje fakt iż opracowanie stanowiące efekt długoletniej aktywności badawczej Habilitanta oparte jest na bogatym i zróżnicowanym materiale badawczym obejmującym nie tylko polskie ale także ukraińskie i rosyjskojęzyczne źródła.

b) pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Pozostały dorobek Habilitanta poza wskazaną jako główne osiągnięcie książką poświęconą miejscu Polski w polityce zagranicznej Ukrainy jest pokaźny i różnorodny. Bezsprzecznie mieści się w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce. Należą do niego 3 monografie (jedna stanowi pozycję autorską a w dwóch pozostałych Habilitant występuje jako współredaktor naukowy) oraz wiele artykułów naukowych zmieszczonych w recenzowanych monografiach wieloautorskich- polskich i ukraińskich. Oprócz tego w wykazie opublikowanych prac naukowych wymieniona została wydana w formie książkowej rozprawa doktorska „Społeczeństwo Tomaszowa Mazowieckiego w latach 1918-1939”

W dorobku Habilitanta zgodnie z dokonaniem przez niego i ujętym w autoreferacie podziale można wyspecyfikować dwa główne kierunki badań. Pierwszym jest rola odgrywana przez Polskę w polityce zagranicznej Ukrainy (s.2.), drugim (zdecydowanie słabiej wyeksponowanym w publikacjach) miejsce organizacji międzynarodowych w budowaniu wspólnej przyszłości w zakresie bezpieczeństwa w Europie (s.7.).

W ramach pierwszego nurtu z pewnością mieści się cykl publikacji wskazanych przez Habilitanta który obejmuje takie pozycje jak :

1. „Polska w polityce zagranicznej Ukrainy” [w:] Історія, Івано-Франківськ 2013, s.236-232.
2. „Polsko ukraińska droga do demokracji po 1990r.” [w:] A. Bryc, A. Legucka, A. Włodkowska-Bagan (red.), „Bezpieczeństwo obszaru poradzieckiego”, Warszawa 2011, s.93-103.
3. „Kształtowanie się demokracji na Ukrainie po uzyskaniu niepodległości” [w:] M. Marczevska-Rytko (red.), „Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej we współczesnym świecie”, Lublin 2011, s.273-274.

4. „Współpraca Polski z Ukrainą na rzecz bezpieczeństwa” [w:] T. Szczurek (red.), „Militarne i niemilitarne aspekty bezpieczeństwa Polski w Unii Europejskiej”, Warszawa 2014, s.129-144.

W tekście nr 1 na tle politycznych przemian na Ukrainie w latach 1998-2010 ukazana została oceniona jako zmienna postawa polityków ukraińskich wobec członkostwa w NATO oraz stosunków z UE. W oparciu o taką diagnozę autor sformułował celną konkluzję mówiącą o tym iż w analizowanym okresie w polityce zagranicznej Ukrainy zaznaczał się wyraźny podział na dwa nurty proeuropejski i prorosyjski, który zdecydowanie zyskał na znaczeniu w momencie objęcia urzędu prezydenta przez Wiktora Janukowycza. W dalszej części tekstu Habilitant przeprowadził udaną i dobrze udokumentowaną analizę w ramach której zostały ukazane polskie wysiłki wpierające i propagujące prozachodni nurt w polityce ukraińskiej. Istotnym walorem tego artykułu jest także próba określenia przyczyn małej skuteczności polsko-ukraińskiej kooperacji w dziedzinie integracji europejskiej i wiązania się z NATO. W odniesieniu do tej kwestii autor sformułował m.in. tezę o częściowej deklaratywności polskiej polityki wobec Ukrainy oraz słusznie zwrócił uwagę na swoistą pustkę w przestrzeni strategicznego partnerstwa obu państw.

W tekście nr 2 Habilitant po ukazaniu warunków wyjściowych procesu budowaniu demokracji w Polsce i na Ukrainie oraz działań które doprowadziły do formalnego uporządkowania relacji polsko-ukraińskich przeszedł do przedstawienia splotu zdarzeń które od czasów prezydentury Leonida Krawczuka poprzez prezydenturę Leonida Kuczmy doprowadziły do tzw. „pomarańczowej rewolucji”. Na tle tego ostatniego wydarzenia ukazane zostały formy aktywności polskich władz na rzecz rozwiązania ukraińskiego kryzysu. Przedstawiony został też zestaw politycznych działań mających zacieśnić relacje z UE. Jednak jak zauważył i podkreślił dr K. Borkowski mimo wytworzenia dobrego klimatu w wyniku tych działań nie doszło do zdecydowanych postępów w zakresie integracji z UE i NATO. W tym kontekście jak celnie konstatuje autor istotnym czynnikiem petryfikującym taki stan rzeczy i oddalającym perspektywę członkostwa Ukrainy w NATO stał się wybór na prezydenta prorosyjskiego polityka Wiktora Janukowycza.

Zawartość tekstu nr 3 pozwala prześledzić poszczególne odsłony procesów wyborczych na Ukrainie w latach 90 XX wieku. Autor ukazuje także okoliczności przyjęcia nowej ordynacji wyborczej z 1997r. oraz przygotowanie konstytucji. Na tym tle przedstawione zostały także zasadnicze okoliczności dwóch kadencji prezydenckich Leonida Kuczmy, nadzieje związane z „pomarańczową rewolucją” która nie przyniosła jednak trwałej prodemokratycznej zmiany a zaprzepaszczenie jej dorobku jak słusznie zaznacza autor

wyniosło w 2010 r. do władzy ekipę Wiktora Janukowycza. W ocenianym artykule mimo iż autor wspomina o udziale Aleksandra Kwaśniewskiego w mediacjach dotyczących drugiej tury wyborów z 2002 r. kwestia polskiej partycypacji w rozwoju ukraińskiej demokracji potraktowana jest marginalnie co osłabia w pewnym stopniu poznawcze walory tekstu.

W tekście nr 4 poświęconym współpracy Polski i Ukrainy na rzecz bezpieczeństwa Habilitant najpierw ukazuje rozwój różnych form współpracy od powołanego w styczniu 1993 r. komitetu konsultacyjnego prezydentów Polski i Ukrainy przez nieudaną próbę włączenia Ukrainy do Grupy Wyszehradzkiej aż do sformowania w 1990r. polsko-ukraińskiego batalionu wojsk lądowych. Na pochwałę zasługuje podjęcie w kontekście tematu artykułu problemu granic. Z jednej strony autor wskazuje w tym względzie na sprawne i bezproblemowe wzajemne uznanie ich nienaruszalności a z drugiej na słabości związane z zarządzaniem ruchem granicznym. W ostatniej części tekstu znajdują się dość obszerne uwagi dotyczące wzajemnego postrzegania się przez obywateli obu państw. Są to rozważania bardzo wartościowe poznawczo jednak autor nie potrafił w pełni uzasadnić potrzeby ich obecności w kontekście zasadniczej dla artykułu tematyki.

W drugim nurcie badań na pierwszy plan wysuwa się opracowanie „Polska i Ukraina w relacjach transatlantyckich” [w:] J. Tymanowski (red.) „Polityka zagraniczna państw Europy Środkowej i Wschodniej na przełomie XX i XXI wieku”, Warszawa 2013, s.89-101. W obrębie tego tekstu Habilitant po uwagach dotyczących poszukiwania i wyboru przez Polskę opcji polityki bezpieczeństwa międzynarodowego w udany sposób pokazuje węzłowe kroki władz polskich w kwestii rozpoczęcia starań o członkostwo w NATO. Habilitant odnosi się także (ale bardzo lakonicznie) do procesu wypracowania konsensusu w tej sprawie w mocno spolaryzowanym polskim środowisku politycznym. Między innymi nie objaśnia istoty zawirowań jakie zrodziła inicjatywa prezydenta Lecha Wałęsy znana jako „NATO-bis”. Na powyżej wskazanym tle scharakteryzowane zostały także próby zneutralizowania negatywnego stanowiska Rosji wobec transatlantyckich aspiracji Polski. Ważny wątek rozważań w ocenianym tekście stanowi identyfikacja i omówienie podstawowych kierunków dostosowywania polskich struktur wojskowych do standardów NATO. W drugiej części przedstawiono elementy działań Ukrainy w dziedzinie rozwijania relacji z NATO oraz formy i zakres wsparcia Polski dla ukraińskiego zbliżenia z Sojuszem Północnoatlantyckim. W rezultacie powyższych ustaleń Habilitant formułuje merytorycznie poprawne ale dość formalne wnioski sprowadzające przyczyny niepowodzenia ukraińskich dążeń do NATO w latach 2005-2010 do braku poparcia tej opcji ze strony Niemiec i Francji oraz ograniczeń

w stosowaniu demokratycznych standardów rządzenia. Jednocześnie pomija co niezrozumiałe kwestię wpływów rosyjskich w tej materii.

Do pozycji zawierających dociekania związane z drugim nurtem zainteresowań badawczych Habilitanta można zaliczyć także artykuł „Przeobrażenia na Kaukazie po 1990r.” [w:] P. Olszewski, K. Borkowski (red.) „Kaukaz w stosunkach międzynarodowych”, Piotrków Trybunalski 2008, s.89-99. W powyższym tekście jako jeden z wątków (obok analizy przeobrażeń politycznych i konfliktów na Kaukazie) podjęta została także kwestia wpływów i aktywności UE oraz NATO w tym regionie. Szczególnie eksponowane miejsc w tym kontekście przypisane zostało Gruzji. Odnosząc się do tego państwa dr K. Borkowski sformułował wniosek iż w badanym okresie stanowiło ono najaktywniejszego partnera NATO i UE a członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim było jednym z priorytetów gruzińskiej polityki. Do roli NATO w zakresie bezpieczeństwa i stabilizacji Kaukazu odnoszą się także uwagi dotyczące polityki Azerbejdżanu. Jak poprawnie diagnozuje autor państwo to mając świadomość swego strategicznego znaczenia dla Sojuszu prowadziło politykę równoważenia stosunków z Rosją i Zachodem. Faktycznie wiązało się to z różnymi praktycznymi formami współpracy z NATO ale bez jasnych i precyzyjnych deklaracji politycznych. Za ważny element tego opracowania należy uznać także charakterystykę relacji NATO z Armenią oraz Azerbejdżanu i Gruzji z Turcją. W rezultacie powstał dobrze zakomponowany i wartościowy eksplanacyjnie obraz interesów, wpływów i możliwości NATO oraz UE w regionie Kaukazu. Odniesienia do problematyki dotyczącej roli i miejsca organizacji międzynarodowych w budowaniu wspólnej przyszłości w zakresie bezpieczeństwa w Europie odnaleźć można także w 3 i 4 rozdziale monografii „Miejsce Polski w polityce zagranicznej Ukrainy”, gdzie Habilitant analizuje zagadnienia związane z projektowanym członkostwem Ukrainy w UE oraz NATO. Fragmenty te autor umiejętnie wykorzystuje do poszerzonej charakterystyki wpływu tych organizacji na bezpieczeństwo europejskie.

Podsumowując należy uznać iż w ramach przedstawionych do oceny tekstów główne nurty zainteresowań badawczych znalazły w ich ramach stosowne odzwierciedlenie, aczkolwiek zaznaczyć należy, iż w przypadku analiz dotyczących roli organizacji międzynarodowych w tworzeniu bezpieczeństwa w Europie jest to materiał dosyć ograniczony. Zaznacza się w nim również deficyt ustaleń całościowo ujmujących to ważne (jak słusznie podkreśla Habilitant) zagadnienie.

W ocenie dorobku naukowo-badawczego nie można pominąć udziału dr Kazimierza Borkowskiego w licznych konferencjach naukowych z których ponad połowa miała charakter międzynarodowy. W ich trakcie Habilitant łącznie wygłosił 25 referatów podejmujących problematykę korespondującą z dwoma wskazywanymi jako dominujące nurtami badań obejmującymi kształtowanie się relacji polsko-ukraińskich oraz rolę organizacji międzynarodowych w budowaniu bezpieczeństwa Europy. Tak bogaty dorobek w zakresie wystąpień przed wymagającymi gremiami badaczy którzy gromadzą się na konferencjach naukowych pokazuje konsekwencję i upór Habilitanta na drodze do lepszego poznania zagadnień mieszczących się w zasadniczych nurtach jego poczyniań badawczych oraz chęć poddawania ich wyników publicznej ocenie i dyskusji co w opinii recenzenta zasługuje na szczególne wyróżnienie. Analiza dorobku naukowego doktora Kazimierza Borkowskiego wykazuje również, że od 2012 r. znacznie zwiększył on aktywność naukową co stanowi dowód iż w sposób rzetelny i przemyślany zaplanował drogę rozwoju w ramach starań o kolejny awans naukowy.

W podsumowaniu należy stwierdzić, iż przedstawiony dorobek naukowy posiada wyraźnie określoną i podporządkowaną konkretnym celom badawczym tematykę a zdecydowana większość opublikowanych tekstów oraz zasygnalizowane w tytułach treści referatów konferencyjnych mają charakter politologiczny. Prowadzone analizy spełniają postulat wypełniania przez opracowania naukowe funkcji opisującej, wyjaśniającej i prognostycznej aczkolwiek w niektórych tekstach można zaobserwować zakłócenie proporcji na korzyść opisu. Nie sposób też pominąć faktu iż opracowania książkowe zostały wydane przez lokalną oficynę wydawniczą co oprócz pewnych potknięć edytorskich (wynikających zapewne z niedoskonałości korekty) może wpływać na ograniczony zakres popularyzacji dorobku Habilitanta w szeroko pojmowanym środowisku naukowym. Zdecydowanie lepiej w tym względzie przedstawia się sprawa artykułów zamieszczonych przez dr. K. Borkowskiego w opracowaniach zbiorowych gdzie wśród wydawców znajdują się renomowane uczelnie krajowe i zagraniczne takie jak Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet w Iwano-Frankowsku oraz cechujące się dużą rozpoznawalnością i uznaniem w środowisku naukowym wydawnictwo Difin. Należy zauważyć iż z przedłożonego dorobku tylko dwa teksty zostały wydane zagranicą, w tym jeden w języku polskim. Reasumując kwestię oceny dorobku naukowo-badawczego Habilitanta pomimo zamieszczonych w jej ramach uwag krytycznych

należy stwierdzić, że jego zakres i poziom uzasadnia podjęcie starań o uzyskanie statusu samodzielnego pracownika nauki.

III. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

W świetle przedstawionych w dokumentacji informacji widać wyraźnie iż Habilitant posiada bogate doświadczenie dydaktyczne. W Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim w ramach studiów I oraz II stopnia prowadził zajęcia z zakresu: nauki o państwie, współczesnych ideologii i doktryn politycznych, systemów politycznych, polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państw WNP, podstaw wiedzy o bezpieczeństwie, systemów religijnych współczesnego świata, wiedzy o państwie i prawie, komunikacji w dyplomacji, systemu politycznego RP oraz współpracy cywilno-wojskowej. Ponadto na Podyplomowych Studiach Administracji Samorządowej i Zarządzania Oświatą realizował wykłady poświęcone administracji Unii Europejskiej oraz europejskiej karcie samorządu terytorialnego. Co zasługuje na szczególne podkreślenie praca dydaktyczna Habilitanta nie ogranicza się tylko do prowadzenia zajęć ale obejmuje także opiekę nad studenckim kołem naukowym.

Znaczący składnik aktywności dydaktycznej dr. K. Borkowskiego stanowi prowadzenie seminariów licencjackich i magisterskich z czym wiąże się także kierownictwo naukowe sprawowane nad pracami kwalifikacyjnymi. W ramach działalności promotorskiej Habilitant kierował 76 pracami magisterskimi oraz 103 pracami licencjackimi. Ponadto, na studiach podyplomowych był promotorem 86 prac. Doktor K. Borkowski przygotował także recenzje 87 prac magisterskich, 113 licencjackich oraz 32 prac końcowych na studiach podyplomowych. Istotnym i godnym podkreślenia w kontekście doskonalenia warsztatu dydaktycznego (ale także rozwijania różnych form współpracy międzynarodowej) jest fakt odbycia w 2014r. przez Habilitanta stażu naukowego w charakterze wykładowcy w Instytucie Historii Politologii i Stosunków Międzynarodowych Podkarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankowsku.

Z dużym uznaniem należy potraktować organizacyjny wymiar dokonań Habilitanta które wiążą się z długoletnim sprawowaniem (lata 2003-2014) funkcji zastępcy dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego-Filia w Piotrkowie Trybunalskim oraz członkostwem w Radzie Wydziału Filologiczno-Historycznego tejże uczelni. Istotny składnik pracy organizacyjnej dr K. Borkowskiego

stanowiła także działalność w zespole redakcyjnym periodyku „Polityka i bezpieczeństwo” wydawanego przez Instytut Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (Filia w Piotrkowie Trybunalskim) oraz przygotowywanie i modernizowanie programów nauczania do poszczególnych przedmiotów oraz specjalności. W segmencie działalności organizacyjnej mieści się również kierowanie w okresie lat 2007-2011 studiami podyplomowymi Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Administracji Samorządowej i Zarządzania Oświatą oraz praca (od 1996r.) w Komitecie Organizacyjnym Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym. Jak zostało to zaznaczone w autoreferacie (Załącznik nr 4, s.3.) Habilitant był inicjatorem i organizatorem szeregu konferencji o zasięgu krajowym i międzynarodowym. W zakresie kooperacji międzynarodowej wskazać należy m.in. na: udział w nawiązaniu i rozwijaniu współpracy z Katedrą Politologii Podkarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankowsku. Jeżeli chodzi o popularyzatorskie działania Habilitanta to wiążą się one m.in. z animowaniem współpracy macierzystej uczelni (w szczególności w ramach działalności studenckiego koła naukowego „Młody samorządowiec”) z lokalnymi władzami samorządowymi, oraz organizacją cyklicznych imprez poświęconych Republice Mołdawii. Habilitant nie stroni także od angażowania się w pracę na rzecz organizacji społecznych i stowarzyszeń naukowych jednak trudno się zgodzić z umieszczeniem w gronie tych ostatnich Konfederacji Oficerów Rezerwy (CIOR) oraz Ligi Obrony Kraju (LOK). Duża skala zaangażowania Habilitanta w pracę dydaktyczną, popularyzatorską i organizacyjną oraz jej jakość znajduje potwierdzenie w licznych nagrodach i wyróżnieniach wśród których na pierwszy plan wybijają się odznaczenia państwowe w postaci Srebrnego i Złotego Krzyża Zasługi którymi odpowiednio w 2003 i 2014r. został uhonorowany. W podsumowaniu powyższych uwag stwierdzam, iż Habilitant legitymuje się znacznymi i wysoko ocenianymi efektami w pracy dydaktycznej, organizatorskiej oraz popularyzatorskiej co stawia go w korzystnym świetle jako osobę aspirującą do pełnienia odpowiedzialnej roli samodzielnego pracownika akademickiego.

Wniosek końcowy

Podjęcie przez doktora Kazimierza Borkowskiego obszernego i wielowątkowego zagadnienia, jakim jest polityka zagraniczna Ukrainy ze szczególnym uwzględnieniem miejsca Polski w tej polityce należy uznać za przedsięwzięcie ambitne i trudne do realizacji. Zostało ono wykonane w stopniu zadawalającym. Pomimo uwag i zastrzeżeń (wskazanych

w tekście recenzji) odnoszących się do głównego osiągnięcia naukowego które stanowi monografia „Miejsce Polski w polityce zagranicznej Ukrainy” jest to opracowanie oryginalne i poszerzające stan wiedzy w zakresie rozpatrywanej w jego ramach problematyki. Rozważania cechuje na ogół przejrzystość i spójność narracyjna oraz dobra znajomość problematyki badawczej. Należy podkreślić iż całość oparta jest na bogatej i zróżnicowanej bazie źródłowej.

Jeżeli chodzi o całościową ocenę dorobku naukowego Habilitanta to przedstawia on spójną tematycznie całość i bez wątpienia może być umieszczony w obrębie nauk o polityce. W jego ramach wyodrębnić można cztery zasadnicze pola badawcze obejmujące:

- relacje polsko ukraińskie oraz miejsce Polski w polityce zagranicznej Ukrainy;
- politykę zagraniczną i bezpieczeństwa Ukrainy w odniesieniu do WNP;
- rolę organizacji międzynarodowych w tworzeniu bezpieczeństwa europejskiego;
- wpływ NATO i UE na kształtowanie polityki międzynarodowej Ukrainy.

Przedstawiony do oceny dorobek naukowy ma w zasadzie tylko krajowy wymiar. Jedynie dwa teksty zostały opublikowane za granicą (z tego jeden w języku polskim).

W mojej ocenie doktor Kazimierz Borkowski posiada kwalifikacje do samodzielnej pracy naukowej. W sferze wykonywania zadań naukowych wykazuje się dużą aktywnością. Wymiernym jej efektem jest zróżnicowany dorobek naukowy. Tworzące go monografie, artykuły i referaty w zdecydowanej większości spełniają warunki jakie stawiane są pracom naukowym. Wnoszą też określoną wartość poznawczą i użyteczną w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce. Także aktywność Habilitanta na polu dydaktyki i pracy organizatorskiej należy ocenić pozytywnie.

Konkludując stwierdzam, że osiągnięcia naukowe, w tym monografia „Miejsce Polski w polityce zagranicznej Ukrainy” oraz bogaty i różnorodny dorobek dydaktyczny oraz popularyzatorski doktora Kazimierza Borkowskiego odpowiadają wymaganiom sformułowanym w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Dlatego wnoszę o dopuszczenie dr. Kazimierza Borkowskiego do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

dr hab. prof. UPH Włodzimierz Fehler